

LAUSUNTO

Helsinki 8.7.2026

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20873/2026

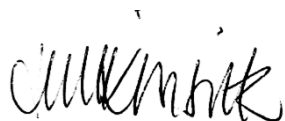
Asia: Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 60 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

juristi Patrik Metsätähti, patrik.metsatahti@soste.fi, p. 040 938 3454
hallituksen puheenjohtaja Hanna Markkula-Kivisilta, p. 050 462 1148
pääsihteeri Vertti Kiukas, vertti.kiukas@soste.fi, p. 040 592 4287

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Hanna Markkula-Kivisilta
hallituksen puheenjohtaja

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Yleiset huomiot

SOSTE korostaa:

- On perusteltua, että STEA-avustusten myöntämistä koskevia aineellisia kriteereitä täsmennetään valtioneuvoston asetuksella.
- SOSTE esittää täsmennyksiä asetusluonnoksen momentteihin, jotta esimerkiksi sinänsä tärkeä kohtaava työ ei muodostu ainoaksi keskeiseksi kriteeriksi järjestötoiminnan avustamiselle.
- Asetukseen tulee lisätä säännös, joka selventää, että myös neuvonta, asiantuntijatyö, viestintä, koulutus, kehittämistyö, koordinaatio ja vaikuttamistyö voivat olla rahoituslain mukaista avustettavaa toimintaa silloin, kun toiminta edistää sosiaalista hyvinvointia tai terveyttä.
- Asetuksen jatkovalmistelussa on selvennettävä aiemmin julkaistujen vuoden 2027 kriteerien oikeudellinen asema. Järjestöjen on voitava olla varmoja periaatteista, joiden perusteella ne voivat hakea avustusta.

SOSTE pitää perusteltuna, että STEA-avustusten myöntämistä koskevia aineellisia kriteereitä täsmennetään valtioneuvoston asetuksella. Avustusten kohdentamista koskevilla kriteereillä on suuri merkitys järjestöjen toimintaedellytyksille sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tämän vuoksi kriteerien tulee olla säädösperustaltaan selkeitä, ennakoitavia ja sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain tarkoituksen mukaisia.

Asetusluonnos on oikeansuuntainen siltä osin, ettei siinä ehdoteta minkään järjestöryhmän, toimintamuodon tai kohderyhmän kategorista sulkemista avustamisen ulkopuolelle. Asetuksen sanamuotoja ja perustelumuiiota on kuitenkin täsmennettävä, jotta asetusta ei voida soveltaa tavalla, joka käytännössä johtaisi esimerkiksi neuvonnan, asiantuntijatyön, viestinnän, koordinaation, vaikuttamistyön tai katto- ja keskusjärjestötoiminnan asettamiseen avustusharkinnassa tosiasiallisesti heikompaan asemaan.

Perustelumuiotissa tulee kuvata nykyistä täsmällisemmin asetusmuutoksen tausta ja suhde aiemmin julkaistuihin vuoden 2027 STEA-avustuskriteereihin. STEA julkaisi 15.6.2026 tiedotteen vuoden 2027 STEA-avustusten myöntämisen kriteereistä. Kriteereissä todettiin muun muassa, ettei jatkoavustusta myönnetä järjestöille, joiden toiminta on keskittynyt yhteiskunnalliseen vaikuttamis- tai neuvontatyöhön, tai joiden toiminta kohdistuu pääasiassa yhteen tiettyyn ei-terveydellisperusteiseen tausta- tai identiteettiryhmään.

Kun perustelumuiotissa nyt todetaan, että ”Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus on käytännössä soveltanut tässä muutoksessa ehdotettuja kriteereitä jo vuoden 2026 avustuksia valmisteltaessa”, niin se on ymmärrettävissä viittaukseksi juuri STEA:n 15.6.2026 julkaisemiin

kriteereihin. Jos asetusmuutosten on tarkoitus mahdollistaa tällaisten kriteerien soveltaminen, ne eivät ole – toisin kuin perustelumuistiossa todetaan – ”vaikutuksiltaan vähäisiä”.

Perustelumuistiossa todetaan, että merkitykseltään sitovien kriteerien tulee perustua valtioneuvoston asetukseen. SOSTE pitää tätä lähtökohtaa oikeana. Perustelumuistion kirjaus asetusmuutoksessa ehdotettujen kriteerien jo tapahtuneesta soveltamisesta vuoden 2026 avustusvalmistelussa on ongelmallinen siksi, että jos kyse on merkitykseltään sitovista tai osittain rajaavista kriteereistä, niitä ei voida pitää oikeudellisesti sitovina ennen asetuksen voimaantuloa eikä asetuksella voida antaa taannehtivaa oikeusperustaa aiemmalle asetuksen ulkopuoliselle soveltamiskäytännölle.

Muistiossa todetaan, että vallitsevan näkemyksen mukaan merkitykseltään sitovien kriteerien tulee perustua valtioneuvoston asetukseen. ”Vallitsevalla näkemyksellä” viitattaneen tässä tapauksessa Suomen perustuslakiin, jonka 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. STEA-avustuksiin sovelletaan erityislakina sosiaali- ja terveystieteiden yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettua lakia sekä yleislakina valtionavustuslakia. Näissä laeissa säädetään myös valtioneuvoston asetuksenantovaltuuksista.

STEA:n 15.6.2026 avustuksen hakijoille tiedottamat avustuskriteerit eivät kuitenkaan näytä perustuvan lakiin tai lain nojalla annettuun asetukseen siltä osin kuin niissä asetetaan avustuksen saajia, avustettavia toimintamuotoja tai myöntämisen aineellisia perusteita koskevia kategorisia rajauksia. Valtionavustuslain 37 §:ssä säädetään asioista, joista valtionapuviranomainen voi antaa lakia täsmentäviä tarkempia ohjeita. Säädöksen mukaan tällaisia voidaan antaa teknisluonteisista yksityiskohdista, jotka koskevat valtionavustuksen hakemista, valtionavustuksen hakijan selvittämisvelvollisuutta, valtionavustuksen saajan kirjanpitovelvollisuutta, valtionavustuksen maksamista sekä valtionavustuksen käyttöä ja valvonnan toteuttamista. Valtionavustuslain 37 § ei siten muodosta toimivaltaperustetta avustuksen saajia, avustettavia toimintamuotoja tai myöntämisen aineellisia perusteita koskeville rajauksille.

Ministerillä on yleinen toimivalta johtaa ministeriönsä toimintaa ja ohjata ministeriössä tapahtuvaa valmistelua. Tämä johtamisvalta ei kuitenkaan muodosta ministerille tai valtionapuviranomaiselle toimivaltaperustetta asettaa lain tai asetuksen ulkopuolisia avustettavan toiminnan tai avustuskelpoisuuden aineellisia rajoituksia. Jos aiemmin julkaistuja kriteereitä pidetään poliittisena tai hallinnollisena valmistelun ohjauksena, ne eivät voi millään tavoin sitoa avustusharkintaa tai muodostaa hakijoihin nähden uusia avustuskelpoisuuden esteitä. Jos niitä taas pidetään merkitykseltään sitovina tai avustusharkintaa rajaavina kriteereinä, niiden tulee perustua lakiin tai lain nojalla annettuun asetukseen.

Asetuksen jatkovalmistelussa on nimenomaisesti selvennettävä aiemmin julkaistujen vuoden 2027 kriteerien oikeudellinen asema. Ennen asetuksen voimaantuloa asetuksen ulkopuolisia kriteereitä ei voida soveltaa hakijoita sitovina tai avustuksen myöntämisen harkintaa rajaavina

perusteina. Asetuksen voimaantulon jälkeen avustusharkinnan tulee perustua voimassa olevaan lakiin, talousarvioon ja asetukseen. Asetuksen ulkopuolisia kriteereitä ei voida soveltaa siten, että ne kaventaisivat rahoituslain mukaista avustettavan toiminnan alaa tai asetuksessa säädettyjä avustusharkinnan perusteita.

Pykäläkohtaiset huomiot

1. Kohtaavaa asiakastyötä koskeva muotoilu on liian kapea

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioidaan, että avustettavaksi haetussa toiminnassa painottuu konkreettinen, kohtaava asiakastyö sekä eriarvoisuutta vähentävä, osallisuutta lisäävä ja ihmisten voimavaroja vahvistava toiminta.

SOSTE arvostaa sitä, että sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tekemä kohtaava työ on vuonna 2026 saanut ansaitsemaansa julkisen vallan erityistä arvostusta. Kohtaavan työn merkitys korostuu tilanteessa, jossa julkisen palvelujärjestelmän paineet kasvavat ja työttömyys, köyhyys, sairastaminen ja osattomuus lisääntyvät.

Ehdotettu sanamuoto on kuitenkin liian kapea. Rahoituslain 3 §:n 1 momentin mukaan valtionavustusta voidaan myöntää laajasti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä perusoikeuksien toteutumista.

Kansalaisjärjestöjen työ hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi toteutuu kohtaavan työn ohella ennen kaikkea sitä kautta, että ne toteuttavat sääntömääräisiä aatteellisia tarkoituksiaan. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen osalta tämä tarkoittaa tyypillisesti sitä, että ne pyrkivät edistämään jäsenistöjensä ja toimintansa kohderyhmien perustuslain 19 §:ään kirjattuja sosiaalisia ja terveydellisiä perusoikeuksia.

Ehdotettua asetuksen ilmaisua ”kohtaava asiakastyö sekä” voidaan nyt tulkita siten, että jokaisessa avustettavassa toiminnassa tulisi painottua sekä kohtaava asiakastyö että muut kohdassa mainitut tavoitteet. Tällöin avustusharkinnassa saattaa jäädä heikompaan asemaan sellainen rahoituslain tarkoitusta toteuttava toiminta, joka perustuu esimerkiksi neuvontaan, asiantuntijatyöhön, viestintään, koulutukseen, koordinaatioon, toimintatapojen kehittämiseen tai julkiseen palvelujärjestelmään kohdistuvaan kohderyhmien asemaa ja oikeuksien toteutumista edistävään edunvalvontatyöhön.

Myös käsite ”asiakastyö” on järjestötoiminnan näkökulmasta tarpeettoman kapea. Järjestöissä ihmisiä kohdataan osallistujina, jäseninä, vapaaehtoisina, vertaisina, kokemustoimijoina ja kohderyhmien edustajina, ei vain asiakkaina.

Siksi SOSTE ehdottaa, että 3 §:n 2 momentin 1 kohta muutetaan seuraavaan muotoon:

”avustettavaksi haetussa toiminnassa painottuu konkreettinen, ihmisiä kohtaava työ taikka muu toiminta, joka vähentää eriarvoisuutta, lisää osallisuutta tai vahvistaa ihmisten voimavaroja;”

Tämä muotoilu säilyttäisi kohtaavan työn painoarvon, mutta estäisi tulkinnan, jonka mukaan kohtaava asiakastyö olisi kaikkia avustuksia koskeva tosiasiallinen edellytys.

2. Toimintaympäristön muutosten huomioiminen on muutakin kuin sopeuttamista

On perusteltua, että avustusharkinnassa voidaan arvioida, miten hakija on huomionnut toimintaympäristön muutokset. Järjestöjen toiminnan tulee vastata ihmisten ja yhteisöjen muuttuvia tarpeita.

Tätä kriteeriä ei kuitenkaan tule soveltaa tavalla, joka ohjaa järjestöjä vain lyhyen aikavälin reagointiin. Monien sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtävä on pitkäjänteinen, ja niiden asiantuntemus perustuu vuosien tai vuosikymmenten aikana muodostuneeseen kohderyhmien tuntemukseen. Toimintaympäristön muutosten huomioimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös sellainen työ, jolla järjestöt tunnistavat palvelujärjestelmän aukkoja, tuovat esiin ihmisten arjessa näkyviä ongelmia ja pyrkivät vaikuttamaan niiden korjaamiseen.

Siksi SOSTE ehdottaa, että 3 §:n 2 momentin 2 kohta muutetaan seuraavaan muotoon:

”haettaessa avustusta on huomioitu avustettavaksi haetun toiminnan suhde toimintaympäristön muutoksiin ja kohderyhmän tarpeisiin, toiminnan tarkoitus ja pitkäjänteisyys huomioon ottaen;”

Muotoilu turvaisi sen, että toimintaympäristön muutosten huomioimista voidaan arvioida, mutta kriteeriä ei tulkittaisi niin, että se ohjaa järjestöjä lyhytjänteiseen reagointiin tai jatkuvaan toiminnan uudelleensuuntaamiseen silloinkin, kun pitkäjänteinen työ on kohderyhmän tarpeiden kannalta perusteltua.

3. Rinnakkaisuus ei ole sama asia kuin perusteeton päällekkäisyys

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämisen tekijänä huomioidaan järjestön toiminnan mahdollinen rinnakkaisuus tai päällekkäisyys muiden toimijoiden toiminnan kanssa.

SOSTE pitää perusteltuna, että avustusharkinnassa arvioidaan toiminnan tarkoituksenmukaisuutta suhteessa muuhun toimintaan. Perustelumuiotiossa rinnakkaisuutta ja päällekkäisyyttä koskevaa kriteeriä liitetään kuitenkin myös järjestöjen yhdistymissuunnitelmiin ja päällekkäisen hallinnon karsimiseen. Tällainen lähtökohta on ongelmallinen, jos sitä sovellettaisiin mekaanisesti avustusharkinnassa.

Järjestökentässä rinnakkaisuus ei ole aina perusteetonta päällekkäisyyttä. Useampi toimija voi olla perusteltu esimerkiksi alueellisten tarpeiden, kohderyhmän erityispiirteiden, kielen, kulttuurin tai muun saavutettavuuden vuoksi. Erilliset järjestöt voivat tavoittaa erilaisia ihmisiä ja tuottaa sellaista osallisuutta ja luottamusta, jota keskitetympi rakenne ei tuottaisi.

Avustuskriteereillä ei tule ohjata järjestöjä yhdistymisiin pelkästään hallinnon karsimisen vuoksi tilanteissa, joissa erillinen toiminta on kohderyhmien tarpeiden, järjestöjen tarkoituksen tai kansalaisyhteiskunnan monimuotoisuuden kannalta perusteltua. Yhdistymiseen tai yhdistymättä jättämiseen liittyvät ratkaisut kuuluvat lähtökohtaisesti yhdistysten omaan päätöksentekoon.

Yhteistyön, työnjaon selkeyttämisen ja päällekkäisyyksien vähentämisen edistäminen on siis sinänsä perusteltua. Avustusharkinnassa tulee kuitenkin ottaa huomioon myös se, onko hakija itse pyrkinyt selvittämään yhteistyötä tai työnjaon selkeyttämistä muiden toimijoiden kanssa. Hakijan asemaa ei tule heikentää yksinomaan sen vuoksi, ettei toinen samalla kentällä toimiva järjestö ole valmis yhteistyöhön, työnjaon tarkasteluun tai yhdistymistä koskevaan keskusteluun.

SOSTE ehdottaa, että 3 §:n 2 momentin 3 kohta muutetaan seuraavaan muotoon:

”haettaessa avustusta on huomioitu avustettavaksi haetun toiminnan mahdollinen perusteeton rinnakkaisuus tai päällekkäisyys muiden toimijoiden toiminnan kanssa sekä hakijan perustellut toimet yhteistyön tai työnjaon selkeyttämiseksi;”

4. Tavoittavuutta ja osallistumisen avoimuutta on arvioitava toiminnan tarkoituksen mukaan

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioidaan toiminnan tavoittavuus ja osallistumisen avoimuus.

SOSTE pitää näitä sinänsä perusteltuina arviointiperusteina. Niitä on kuitenkin sovellettava suhteessa toiminnan tarkoitukseen, kohderyhmään ja avustuksen käyttötarkoitukseen. Moni sosiaali- ja terveysalan järjestö toimii perustellusti rajatun kohderyhmän hyväksi. Toiminta voi kohdistua esimerkiksi tiettyä sairautta sairastaviin, vammaisiin ihmisiin, omaishoitajiin, päihde- tai mielenterveysongelmia kokeneisiin, taloudellisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, kielellisiin vähemmistöihin tai muihin erityistä tukea tarvitseviin ryhmiin.

Rajattu kohderyhmä ei saa muodostua avustuksen myöntämistä heikentäväksi seikaksi, jos rajas perustuu toiminnan tarkoitukseen ja rahoituslain mukaiseen sosiaalisen hyvinvoinnin tai terveyden edistämiseen. Osallistumisen avoimuus ei voi tarkoittaa sitä, että kaiken avustetta-

van toiminnan tulisi olla samalla tavalla kaikille avointa. Olennaista on, että toiminta on kohderyhmälle tosiasiallisesti saavutettavaa eikä osallistumiselle aseteta perusteettomia esteitä.

SOSTE ehdottaa, että 3 §:n 2 momentin 4 kohta muutetaan seuraavaan muotoon:

”haettaessa avustusta on huomioitu toiminnan tavoitavuus ja osallistumisen avoimuus toiminnan tarkoitus, kohderyhmä ja avustuksen käyttötarkoitus huomioon ottaen;”

5. Kulujen kohtuullisuutta koskevan arvioinnin on oltava ennakoitavaa

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioidaan, että avustettavaksi haetun toiminnan kulujen arvioidaan olevan kohtuullisia ja perusteltuja suhteessa toiminnan vaatimuksiin.

SOSTE pitää kulujen kohtuullisuuden arviointia perusteltuna. Julkisten varojen käytön tulee olla asianmukaista, ja avustettavan toiminnan kustannusten tulee olla suhteessa toiminnan tavoitteisiin, laajuuteen ja toteutustapaan.

Perustelumuiustiossa viitataan kuitenkin myös esimerkiksi palkkakattoon ja useisiin konkreettisiin kustannusarvioinnin perusteisiin. Jos tällaisilla kriteereillä on hakijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavaa merkitystä, niiden sisällön, oikeudellisen perustan ja soveltamistavan tulee olla selkeitä ja ennakoitavia. Niitä ei tule jättää pelkästään STEAn harkinnan tai perustelumuiustion varaan.

SOSTE korostaa, että kulujen kohtuullisuutta on arvioitava suhteessa toiminnan luonteeseen. Esimerkiksi valtakunnallinen asiantuntijatyö, vaativaa neuvontaa edellyttävä toiminta, saavutettavuuden turvaaminen, monikielinen toiminta tai erityistä osaamista vaativa kohderyhmätyö voi perustellusti edellyttää erilaisia kustannusrakenteita kuin paikallinen vapaaehtoistoiminta.

SOSTE ehdottaa, että 3 §:n 2 momentin 5 kohta muutetaan seuraavaan muotoon:

”avustettavaksi haetun toiminnan kulujen arvioidaan olevan tarpeellisia, kohtuullisia ja perusteltuja suhteessa toiminnan tarkoitukseen, luonteeseen, laajuuteen, kohderyhmään ja toteuttamistapaan;”

6. Aiemmin annettua palautetta koskevan kriteerin tulee olla yksilöity ja ennakoitava

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioidaan, että avustuksen hakija on huomioinut riittävästi aiemmin mahdollisesti saamansa, avustusten käyttöä koskevan palautteen.

SOSTE pitää hyväksyttävänä, että aiemmin avustetusta toiminnasta saatu palaute ja valvontahavainnot voidaan ottaa huomioon avustusharkinnassa. Kriteeriä on kuitenkin sovellettava järjestöjen oikeusturvan kannalta selkeästi ja johdonmukaisesti.

Avustusharkinnassa huomioon otettavan palautteen tulee olla hakijalle yksilöityä, tiedossa olevaa ja sellaista, johon hakijalla on ollut tosiasiallinen mahdollisuus reagoida. Avustusten saajilta saadun palautteen perusteella arviointikriteerien soveltaminen on paikoin näyttäytynyt vaikeasti ennakoitavana. Erityisesti tilanteissa, joissa arviointikriteerejä muutetaan tai painotetaan uudella tavalla, hakijoille on etukäteen selvennettävä, millä perusteilla toimintaa arvioidaan ja miten aiempi palaute vaikuttaa myöhempään avustusharkintaan.

Siksi 3 §:n 2 momentin 6 kohta tulisi muuttaa seuraavaan muotoon:

”avustuksen hakija on huomionnut riittävästi aiemmin saamansa yksilöidyn, hakijan tiedossa olleen ja avustusten käyttöä koskevan palautteen, johon hakijalla on ollut tosiasiallinen mahdollisuus reagoida.”

7. Kokonaisharkinnan merkitys on avattava

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan. Kokonaisharkinnan merkitys jää kuitenkin epäselväksi, jos 3 §:n 2 momentin puoltavia tekijöitä sovelletaan käytännössä mekaanisina edellytyksinä tai pisteytysperusteina.

Asetuksessa tai sen perusteluissa tulee selventää, että kaikkien puoltavien tekijöiden ei edellytetä täyttyvän samalla tavalla kaikissa avustettavissa toiminnoissa. Esimerkiksi kattojärjestön, asiantuntijajärjestön tai neuvontaa ja vaikuttamistyötä tekevän järjestön tavoitavuutta, tulokellisuutta ja vaikutuksia on arvioitava eri tavoin kuin suoraa kohtaavaa toimintaa järjestävän toimijan.

Perustelumuistioon tulee lisätä toteamus siitä, ettei minkään yksittäisen puoltavan tekijän puuttuminen sellaisenaan estä avustuksen myöntämistä.

8. Avustettavan toiminnan laajuus tulee turvata asetuksessa

Asetusluonnos koskee avustuksen myöntämisen erityisiä edellytyksiä ja avustuksen myöntämisen harkintaa. Luonnoksessa ei kuitenkaan täsmennetä riittävästi avustettavan toiminnan laajuutta.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain mukaan avustusta voidaan myöntää laajasti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tätä lain mukaista alaa ei tule kaventaa asetuksen sanamuodoilla tai asetuksen ulkopuolisilla kriteereillä.

Asetukseen tulee lisätä toiminnan laajuutta selventävä uusi 3 §:n 3 momentti sekä soveltamisalan perusteettoman rajoittamisen estävä 3 §:n 4 momentti. Nykyinen luonnoksen kokonaisuutta koskeva 3 §:n 3 momentti siirtyisi siten 5 momentiksi.

Uudet 3 §:n 3 ja 4 momentit kuuluisivat seuraavasti:

”Avustettavaa toimintaa voi olla myös neuvonta, asiantuntijatyö, viestintä, koulutus, kehittäminen, koordinaatio sekä kohderyhmien asemaa ja oikeuksien toteutumista edistävä vaikuttaminen, jos toiminta edistää sosiaalista hyvinvointia tai terveyttä.”

”Avustusta ei saa jättää myöntämättä yksinomaan sillä perusteella, että kyse on valtakunnallisesta, alueellisesta, keskusjärjestön tai kattojärjestön toiminnasta taikka edellä mainitusta toiminnan muodosta.”

9. Avustusehdotus tulee käsitellä raha-asiainvaliokunnassa

STEA-avustukset muodostavat vuonna 2027 avustustasoon kohdistuneista leikkauksista huolimatta edelleen noin 190 miljoonan euron suuruisen määrärahan valtion talousarviossa. Kyse on taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävästä avustuskokonaisuudesta, jonka kohdentamisella on laajoja vaikutuksia järjestöjen toimintaedellytyksiin, kansalaisyhteiskunnan rakenteisiin sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Perustelumuiotissa todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön avustuspäätös vietiin valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan käsittelyyn vuoteen 2024 asti ja että vuoden 2025 avustuspäätöstä ei enää käsitelty raha-asiainvaliokunnassa. Tämä ei vaikuta pitävän paikkaansa. Vuoden 2025 STEA-avustuksia koskevassa päätöstiedotteessakin todetaan, että valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta puolsi jakoesitystä. Valtioneuvoston määräys asioiden käsittelystä raha-asiainvaliokunnassa muutettiin valtiovarainministerin esittelystä syksyllä 2025. Vuoden 2026 STEA-avustuspäätös näyttää siten olleen ensimmäinen, jonka osalta raha-asiainvaliokuntakäsittely jäi pois aiemmasta menettelystä.

Tällä hetkellä avustusten myöntämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö STEAn valmisteleman avustusehdotuksen pohjalta. Etenkin tilanteessa, jossa avustusmääräraha vähenee merkittävästi ja sen kohdentamisesta joudutaan tekemään voimakkaasti linjaavia ratkaisuja, päätöksen yhteiskunnallinen merkitys korostuu. Tämän vuoksi vuotuista avustusehdotusta ja siihen tehtäviä olennaisia muutoksia ei tulisi käsitellä yksinomaan yhden ministeriön sisäisenä päätöksentekona, vaan asian tulisi ennen päätöksentekoa käydä valtioneuvostotason taloudellisessa ja poliittisessa arvioinnissa.

Avustusasetukseen tulisi lisätä uusi 3 a § seuraavasti:

“3 a § Avustusehdotuksen käsittely raha-asiainvaliokunnassa

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen laatima vuotuinen avustusehdotus sekä siihen tehtävät olennaiset muutokset on käsiteltävä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa ennen valtionavustusten myöntämistä koskevan päätöksen tekemistä.”

Yhteenveto

Asetustasoinen sääntely on tarpeellista ja oikeansuuntaista siltä osin, ettei asetusluonnoksessa ehdoteta minkään järjestöryhmän, toimintamuodon tai kohderyhmän kategorista sulkemista avustamisen ulkopuolelle.

Luonnosta on kuitenkin täsmennettävä, jotta asetusta ei voida tulkita tavalla, joka kaventaa rahoituslain mukaista sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käsitettä. Keskeistä on varmistaa, ettei kohtaavasta asiakastyöstä muodostu kaikkia avustuksia koskevaa tosiasiallista edellytystä, että kokonaisharkinta säilyy aidosti merkityksellisenä ja että asetuksen ulkopuolilla kriteereillä ei voida asettaa uusia esteitä avustuksen myöntämiselle tai kaventaa rahoituslain mukaista avustettavan toiminnan alaa.

Asetusta tulee muuttaa edellä esitetyin tavoin ennen sen antamista.